

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 33.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И ПУБЛИКА.

Предавање Јоце Савића, главног редитеља дворских позоришта у Минхену.

(Наставак.)

П уни непосредни живот, што га уметник приказивач открива пред гледаоцем, осигурава дакле и уметнику, који је везан за уску садашњост и тили тренутак стварања, — да му се диве масе, које је он разгрејао и узбудио. Из тих валова потенцираног осећаја, што к њему притичу, црпе он енергију за своју уметност и снагу за свој рад; слично војковођи и говорнику, који обојица целу тежину снаге свога духа прикупе за оно кратко време њихова стваралачка рада, па оно, што су једном пропустили, што им се једном у моменту измакло, не могу повратити, — има и уметник као и они права, да непосредно после свога чина приме и награду. И масе, које су по његовој вољи расположене, неће се ни устезати, да унутрашњем осећају даду одушке и излива, који се у срцу не да задржати. То је последица деловања, које је душу електрично захватило. То деловање показује се у оним нехотичним покретним и речитим нагласцима, којима гледаоци творевину уметника приказивача кроз све фазе прате; тек кроз њих сазнаје он сву своју снагу и из њих му се излива одушевљај, који га носи даље по областима маште. Тај невидовни дах, што га уметник ипак чује и осећа, тај дах, што га многољудна маса показује као јединцати живи створ, који све афекте глумчеве осећа, у коме ти афекти тихо дршћу и одјекују, — то је оно једино право, непокварено и нелажно одобравање, којим уметник приказивач треба највећма да се поноси, јер је производ само његова генија. У њему има он свој ослонац у сред несигурног елемента замршених дневних пресуда, и најпосле у сред ниског тражења милости, која вештачки произведеном акламацијом хоће лажнима да представи непо-

средна деловања свежег и великог уметничког приказа.“

„Напрема оним неварљивим знацима дубљег деловања, који канда цео приказ уметнику пред очи стављају и који га на несигурној реци јавног мњења оријентују, појављује се тражење милости, што проистиче из уметничке несвестице и сујете, као карикатура оне слике, која нам, у одушевљеној преданости узбуђене множине снази уметничковој, представља само поштено извојевану победу. Опрети се ту сваком покушају, да са жртвом уметности и бољег знања само на масу делује, доиста је уметнику веома тешко, јер је сувише моћна драж, да човека одушевљење, што га је својим ушима чуо занесе у илузију, као да је то чист триумф уметности. Против тога моћног искушења нужна је уметнику приказивачу цела снага уметничке му свести. Само том свешћу оружан и светињом уметности прожман, из које он црпе моралну озбиљност за отпор, кадар је он да се сачува од замалљивости, да излив признања не узме као цел, него да га сматра као нужну последицу и резултат његова рада, за који се не сме ни једна мрва од уметности жртвовати.“

Те лепе речи Речерове, које су изговорене као из душе свију правих уметника, а свакако и свију племенитих пријатеља уметности, карактеришу и обележавају сасвим исцрпно уметничко-естетичку страну положаја глумчева према публици. Заиста се даје разабрати, да је Речер у последњим реченицама, кад је говорио о тражењу милости и наклоности, имао у виду *плаку* (Claque), а то је тако нејасна ствар, да ми у Немачкој немамо ни назива за то. Али не тога ради, што је та ствар још тако млада, да немачки језик још није имао времена да нађе за

то згодна израза. Не, клака је бар толико стара колико и позориште. Најзначајнији и најзгоднији израз за клаку налази се у Италији. Образовани људи, који као и код нас у свој талијански матерњи језик трпају туђинске крпе, употребљавају као и ми искључиво реч: клака. А народ зове то: *самогга*. Ко познаје суштину талијанске речи *самогга*, признаће, да је тај израз згодно изабран, јер он означаје неправедно стечено одобравање, а кад то неправедно стечено одобравање има повољна уплива на позоришне послове, тако да доноси хасне позоришној каси, онда значи неправедно стечен добитак.

Али пре него што се позабавимо са клаком, са намештеним и лажним одобравањем и његовим узроцима, који стоје ван уметности, потребно је ради потпуности да се говори о другој форми одобравања, коју гледалац уметнику приказивачу а по каткад и песнику, покрај тапшања и одобравања, одаје и показује, а то је *изазивање*. Одмах ћемо у кратко да кажемо, да изазивање нема никаква посла са одобравањем, које мора

да избије из публике, из кога уметник приказивач сазнаје утисак, што га је његов створ на публику учинио, из кога дознаје меру свога деловања. Изазивање није, као што је одобравање, накнада за тужну извесност, да потоњем свету не може ништа друго да остави до име великог глумца. Изазив није као истинско, право одобравање — речито, нехотично поштовање маса, којем се уметник треба да радује исто тако као и одобравању, а у том поштовању може видети доказ, да је срца доиста потресао.

Ваља рећи, да изазив нема ничега заједничког са правом уметничком вредношћу или са правим уметничким чином, нити по спеву нити по глумачком створу. То је неко сасвим спољашње поштовање, неко одликовање које се не односи више на уметност, него на особу уметникову или песникову, које своју врло појмљиву али и неистребљиву егзистенију има да захвали оном ниском тражењу милости — о чему смо горе говорили — и сујети која је с тим сродна.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Распикућа, чаробна позоришна игра у пет чинова с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић, музика од К. Крајцера.)

Као скоро сваки пут, кад је наше позориште у Новом Саду, тако је ево и ове године сад у недељу 25. фебруара (8. марта) даван горњи комад, на који много вичемо, ал' опет за то идемо. Овај пут био је ванредно посећен. Не сећамо се да је скоро дворана позоришта Дунђерскога била тако пуна. Беше ли то с тога, што је недеља, или што су цене спуштене — та тога је и досад било, него главни узрок тако обилној посети биће, да је била нада е ће цевати и тога вечера наша мила гошћа гђа Зорка Тодосијевићка. „Очарала нас је освојила нас је“ само ћу то у похвалу њену рећи, а и што ћу више, кад је већ све њено и игра и певање и — лепота наша достојну оцену овде, само би оцењивачу у „Застави“ опазио, да се не забртвагава и не затрчава неистинама као да је г. Зорка позвата на гостовање тек после њезина певања

о прослави 70 годишњице Милетића, кад је управни одбор још тада био закључио, да она гостује, кад аранжери поменуте прославе још ни прву тачку свога програма нису били установили. Него ћу друго нешто и опет да опазим: приликом таког гостовања посета буде јака а после, после попусти, јако попусти. Даклем морал је од гостовања, да се материјално ништа не постизава, већ само морално: уживање публике, подстицање наших глумаца и одликовање госта. А сада да пређемо на Рајмунда и приказ му. Натурализам, реализам или и веризам отима маха у позоришној уметности, па га ево наравно и међу нама, али нарав нашег друштва није така, да с места раскида са старим и пригрљава ново, она се чак томе и опире истина, све слабије и слабије, и тако долазе на позорницу: „Роман сиромашног младића“, „Распикућа“ и др. Имаде још умова, који се чаролијама забаве, имаде и срдаца, која на романтичности још увек јаче закуцају, па шта ћемо кад смо таки. Међутим морал је у „Распикући“ врло добар: докле имаш донде чувај, не размећи,

не расипај, бој се црних дана! Много сам слушао и читао на нешто и сам видео, да ми Срби врло раскошно живимо, да бисмо могли на племенитије цели многу пару уштедети кад би се животом угледали на трезвеније и умереније народе, не би ли нам и Рајмундов „Распикућа“ могао бити нека „опомена за времена“— Игра глумаца беше изврсна. Валентин г. Добриновића пун је топлоте, пун лепоте. Па и Роза се (гђа Зорка Марковићка) врло добро држала. Вила Керистана госпође Милке Марковићке била је такође изврсна само љубавне сцене њене са Флотвелом биле су нешто сувише озбиљне. Г. Марковић је дивно певао и представљао, па г. Добриновићка што је своју „крезубу бабу“ приказала, то више нема. Спасић у кавалеру Димону стигао је Димитријевића. Добар је био и Флотвел Васиљевићев, приличан Волф Миловановићев, добри су били и остали, а најбољи је био — приход на каси. △

ПОЗОРИШТЕ.

(Годишњак руских царских позоришта.) „Ежегодникъ императорскихъ театровъ“. У другој књизи прилога к годишњаку руских царских позоришта, што излази под уредништвом познатог публицисте А. Н. Мољанова, има четири чланка о повесници позоришта. Чланак академика Мајкова: „Шченкин о Рашелки“, тој знаменитој француској глумици, служи за предговор к листовима славнога рускога уметника глумца Шченкина, о ком је било говора и у „Позоришту“ пре тога и последњи пут у 56. броју за г. 1895. Мајков саопштава неке подробности о познанству Шченкина са Рашелком. Ова су писма врло важна за животопис Шченкинов, а особито за карактеристику његових уметничких назора. У чланку: „Проб Михајловић Садовски“ огледао је Д. А. Копорчевски да аналише игру знаменитог глумца, те истиче његове особине. Садовски, по мњењу списатеља тога чланка, представља у својој стваралачкој сили феномални појав у историји не само рускога, него и западноевропскога позоришта. Улоге Садовскога, који је глумио између 40—69 године, деле се у четири одељка: репертоар Островскога, класички, руски и инострани, комичке и драмске улоге у делима Тургеева Писемскога, Боборикина, итд., те улоге у водвиљима и малим комадима

Трећи чланак: „Прошлост талијанскога позоришта у Петрограду у XIX. веку,“ од музичког критика М. М. Иванова, обузима друго десетгодишње талијанске опере (1853—1863). Писац износи податке о јачини друштва, биографске цртице о уметницима Талијанима, о доходцима, и т. д.

У истој књизи годишњака почео је проф. Јарцев покушај биографије гласовитог драматурга и позоришног писца кнеза А. А. Шаховскога. Први чланак, из којег је у годишњаку саопштено девет поглавља, садржи општи опис живота и рада Шаховскога. Као увек, тако и ова књига „Ежегодника“ обилује богатим илустрацијама. У опште и по садржају и по илустрацијама је друга књига прилога „Ежегодника“ царских руских позоришта једна од најбољих тога издања.

(Толстовљева трагедија: „Власт тьмы“ т. ј. „Тама и њена сила“.) Пре је та трагедија забрањена била за позориште. Сада се свуда представља, и има свугде леп успех. Најбољи је успех имала иа неком приватном позоришту у Москви, где се давала већ више од 60 пута. На једну је представу дошао сам гроф Толстој у позориште, али не у први ред, или у ложу, већ тамо на галерију, где седе сиромаси. И ако је гроф био одевен као прост сељак, (он се друкчије не носи ево већ више од 20 година), ипак су га веште очи упознале и мало по мало публика поче да погледа мање на бину, а више на писца „Таме и њене силе“. Гроф Лав Толстој је парњак нашем диву Милетићу. Тако ће ове године бити и њему 70 година. Елем, при свршетку игре поче публика тако енергично изазивати на бину Толстоја, да је овај одмах — побегао. Сав ауторски приход и добитак, ма где се играла та драма, гроф-сељак Лав Толстој поклања глумцима, који играју. **Јечинац.**

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У уторак 5. (17.) марта први пут: „Задужне жене“. Шаљива игра у 4 чина, написао Адолф Ларонж, превео Милан А. Јовановић. (У корист сиромашних српских вероисповедних школа у будимској епархији.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

38. Представа. **У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 22.

У Новоме Саду, у суботу 2. (14.) марта 1896.

ПО ДРУГИ ПУТ:

СЕВЕРО ТОРЕЛИ.

Драма у 5 чинова, с певањем, написао Франсоа Копе, превео с француског Душан Л. Ђокић.

Редитељ: Доброновић.

ОСОБЕ:

Барнабо Спинола, старешина најамника у служби фиорентинске републике	гувернер	Пизе — — — — —	Радовић.	Сандрино, млади златар — —	Бакаловић.
Бан-Батиста Торели, пизански племић — — — — —	Лукић.	Северо Торели, његов син —	Спасић.	Фра Паоло, калуђер — —	Миловановић.
Ренцо Рикарди } племићи, —	Васиљевић.	Еркол Барбо } пријатељи —	Марковић.	Баригел — — — — —	Душановић.
Липо Малетеста } Северови —	Тодосић.			Прогнаник — — — — —	Илић.
				Торелијев послужитељ — —	Стефановић.
				Дона Пија, жена Бан-Батисте	Д. Ружићка.
				Порција — — — — —	Ј. Весићева.
				Катарина — — — — —	М. Тодосићка.
				Жена из народа — — — — —	Б. Жикићка.
				Сандринова сестра — — — — —	Д. Весићева.

Људи у жене из народа. Кољаници и жбири гувернерови. Догађа се у Пизи, 1494. године.
Први чин: на улици. — Други чин: код Торелија. — Трећи чин: на улици. — Четврти
чин: код Торелија. — Пети чин: у подземној капели.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Царски марш“, од
Глајснера. — 2. Увод у оперу: „Emma die Antiochia“, од Меријаданта. — 3. „Priester-
Chor“, из опере: „Zauberflöte“, од Моцарта. — 4. „Air composée par le Roi Louis XIII“,
од Хенрија. — 5. „Behüt' dich Gott, es wär' zu schön gewesen. Песма из: „Trompeter
von Säckingen“ од Неслера.

У недељу 3. (15.) марта: „Шокица“. Позоришна игра у 5 чинова, написао Илија Округић
Сремац, за српску позорицу удесио А. Хаџић, музика од Д. Јенка.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после
подне и после на каси.

Болују: М. Николић, Љ. Душановићка, С. Бакаловићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₂ сахата.